

§. 327.

Poenae ciuiles non solum eo fine infliguntur delinquentibus, vt ipsi in posterum ab eius generis actionibus abstineant, sed etiam, vt reliqui ciues ab iis abhorreant; igitur poenas capitales quoque infligere licitum est, cum aliae leuiiores ad alterum hunc finem obtinendum non sufficiunt; igitur & publice nec absque ceremoniis supplicia eiusmodi infligenda sunt.

An licitae poenae capitales?

CAPVT V.

DE CVRA CIRCA NECESSITATEM ET IVCVNDITATEM VITAE, ATQVE HONOREM CIVIVM.

§. 328.

Primam in republica curam esse (§. 299.) An diximus, vt ciuium numerus augeatur: nequit vero vel conseruari vel augeri, nisi de victu, amictu & habitatione prospiciatur: neque prospici potest sine *oeconomia rurali*; igitur patet, in primis curandum quoque in republica, vt agricultura, horticultura, siluicultura, & res pecuaria floreat, per quas absolute necessaria sustentandae vitae subsidia parantur.

oeconomiae ruralis cura habenda?

§. 329.

Sola *oeconomia ruralis* necessitatibus sufficere non potest, quod producta naturalia necdum vsibus destinatis hominum seruiant; igitur alendus est praeterea sufficiens *opificum* & *artificum* numerus, qui dona naturae di-

An opificiorum & artium?

uersis modis immutent, atque vſibus ciuium idonea efficiant. Numerus hic ſi nimius fuerit, agricolarum numerus diminuetur: ſi iuſto minor, pretia rerum intendentur.

§. 330.

Quare
commer-
cia in-
ſtituen-
da?

Experientia docemur, non quamlibet terram omnia ciuibus neceſſaria ferre: at vero docemur quoque, quamlibet fere regionem neceſſariorum vnius generis maiorem copiam producere, quam quae ad vſus ciuium requiratur, ſi induſtria incolarum accedat; igitur *commercia* etiam inſtituenda, quibus tum neceſſitatibus ciuium, tum exterorum conſulitur.

§. 331.

Quae
com-
mercio-
rum
vtilitas?

Praeter hanc alia eſt commerciorum vtilitas; nempe 1. auri & argenti fodinas ſi exceperis, ſolis commerciis augeri poſſunt opes reipublicae & ciuium; deinde 2. per commercia facilitas vitam ſuſtentandi promouetur: vnde & ciuium numerum augeri oportet, & otio praecipue praecauetur.

§. 332.

Quo-
modo
curan-
dum
circa
paupe-
res?

Eorum, qui neceſſariis ad vitam ſuſtentandam deficiunt, ſeu propria culpa, ſeu ob aliam quamcumque rationem, curam habendam aequitas naturalis docet (§. 125. 141.): ſed id efficiendum cum minimo reipublicae detrimento, & incommodo ciuium, prudentia ſuadet; vnde 1. tolerandum non eſt, vt pauperes ſtipem paſſim in publicis viis extorqueant: ſed 2. valentes viribus in *erga ſtula*

stula adigantur, atque necessaria labore parare cogantur: 3. viribus ad laborandum destituti senes in *xenodochiis*, paruuli in *orphano-trophis*, tum sumtibus publicis, tum munificentia diuitum alantur.

§. 333.

In republica non solum necessitatis, sed etiam iucunditatis vitae ratio est habenda; nempe honesta sensuum oblectamenta quae ad felicitatem hominum requiruntur, neque ea legibus aut naturalibus aut diuinis prohibentur, quamdiu innocua sunt, & aliis officiis non sunt aduersa; cura igitur habenda aedificiorum publicorum & priuatorum, item spectaculorum & ludorum omnis generis: atque remouenda pariter, quae molestias aut incommoda ciuibus creare possunt; hinc remouenda ex vrbibus opificia, quae aures vel nares grauiter offendunt &c.

§. 334.

Hinc intelligis, non esse illicitos, naturalia sua, ludos scenicos & spectacula theatra-
lia; etsi enim theatra pro scholis virtutum & gymnasiis morum haberi nequeant, quod quibusdam placet, inter honesta tamen ciuium oblectamenta recenseri debent, cura igitur in republica habenda est, vt eius generis & alii quilibet ludi fini suo respondeant, ne prodigalitati, rixis, prauis cupiditatibus, aut vitiis denique quibuscumque fomitem ministrent. Ceterum vero definire, an theatra cuilibet aetati & conditioni patere debeant: an, qualia hodie sunt, scopo respondeant &c. aliorum esto. H 3

An cura circa iucunditatem vitae?

An theatra probanda?

§. 335.

Quid
de luxu
notan-
dum?

Hoc loco mentionem saltem iniicere debemus quaestionis: an *luxus* in republica promouendus, an restringendus? circa quam grauissime hodie litigatur; sed quae decidi tuto nequit, quamdiu docti non conueniunt in *luxus* definitione. Interea certae videntur sequentes de luxu positiones:

1. *luxus* in republica penitus abolendus non est; equidem commodis vitae & superfluis abstinere, nullis legibus naturalibus aut posituiis est praeceptum; igitur eis vti est natura sua indifferens: at vero vtilitates praeterea insignes habet in republica; cum indiuiduus sit comes commerciorum, artium & scientiarum culturam promoueat, ad industriam ciues excitet, atque vias, subsidia vitae parandi, augeat:

2. *luxus* immoderatus in republica restringendus est: *luxum immoderatum* autem dico eum, quo felicitas maximae ciuium partis impeditur, quo difficilia redduntur coniugia, quo consequenter minuitur ciuium numerus, quo inducitur neglectus oeconomiae ruralis, quo mores incolarum insigniter corrumpuntur: hinc

3. patet curam reipublicae circa *luxum* in eo versari debere, vt medium aliquod teneat: vt respublica omnes faustos, nullas aut paucissimos infaustos sentiat illius effectus. Sed medium illud determinare, hic labor, hoc opus politicorum, qui penitus ista perspiciunt.

§. 336.

In republica praeterea honoris ciuium cura est habenda, seu, vt rectum de perfectionibus eorum habeatur iudicium, qui insignia habent in rempublicam merita; equidem hoc iudicium & statum externum ciuium perficit, & aliis ad praeclare merendum est stimulo. Id quod fit, si bene meritis praerogatiuae, tituli, & signa externa, tamquam testimonia publica, concedantur; sed hoc ipso patet, has praerogatiuas esse debere praemia solum meritorum, non diuitiarum.

Quae
cura
circa
hono-
rem ci-
uium?

§. 337.

Intelligis quoque, nemini impune licere debere, famam & existimationem alterius cuius laedere, siue factis, siue verbis, siue scriptis; vnde grauius animaduertendum in *famosorum libellorum* auctores, qui nempe scripto alteri crimina seu ficta seu vera obiiiciunt suppresso vel conficto nomine; hinc grauissima semper inter ciues orta sunt mala, odia, inimicitiae, rixae &c.

Quid de
famosis
libellis
notan-
dum?

§. 338.

Alia sane est ratio *satyrarum*, quarum scopus est vitia per omnes fere status & conditiones dominantia perstringere, non singulorum personarum: at vero cum in libellos famosos degenerant, eandem quoque sortem subeant, oportet,

De Sa-
tyris?